

RENOVABIS – TRIDESET GODINA DJELOVANJA

Nediljko Ante ANČIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Zrinjsko-frankopanska 19, HR – 21000 Split
nancic@kbf-st.hr

Poznata njemačka katolička zaklada Renovabis održala je po dvadeset i osmi put svoj jesenski međunarodni kongres (Freising, 10. – 12. rujna 2024.). Između brojnih aktualnih pitanja koja danas zaokupljaju društveni i crkveni život katoličkih vjernika na našem kontinentu ove je godine izabrana tema: »Imati poslanje – vjerodostojno davati svjedočanstvo. Odnos prema sekularizaciji i vjerskoj ravnodušnosti u Europi« (Eine Mission haben – Glaubwürdig Zeugnis geben. Zum Umgang mit Säkularisierung und religiöser Indifferenz in Europa).¹

Renovabis je protekle godine kao najmlađa od šest velikih dobrotvornih ustanova Katoličke Crkve u Njemačkoj obilježio tri desetljeća svojega plodnog djelovanja. Djela pomoći izraz su solidarnosti i partnerstva katolika u toj zemlji sa životnim potrebama ljudi širom svijeta. Oni sukladno svojim zadaćama i ciljevima sustavno i velikodušno pomažu kako u evangelizaciji na različitim područjima crkvenog života tako i na socijalnom, pastoralnom i karitativnom polju. Financiraju se iz priloga vjernika, prikupljene milostinje u crkvama na određene nedjelje, biskupijskih proračuna te iz drugih izvora.

Svaka od tih udruga organizirane pomoći potrebnima danas djeluje globalno s brojnim ograncima i mnoštvom volontera. Nastale su kao izraz kršćanske skrbi za siromašne i bolesne i kao odgovor Crkve na društvene, socijalne i crkvene neprilike i ljudske nevolje izazvane ratovima, krizama i kata-

¹ O organizaciji kongresa, programu predavanja, molitvenih impulsa, panel rasprava i izvješća vidi u: <https://www.renovabis.de/mitmachen/internationaler-kongress-renovabis> (11. IX. 2024.).

strofama u različitim dijelovima svijeta. Tri od spomenutih udruga svoje početke imaju još u pretprošlom stoljeću. Među najstarije uzlazi *Missio* (Aachen, 1832.), zaklada koja je nastala iz privatne inicijative. Danas je kao Međunarodno katoličko misijsko djelo u službi pomoći misionarima i kao temeljna potpora evangelizacijskog poslanja Crkve te financira u mnogim zemljama brojne projekte. Tomu valja dodati i Dječje misijsko djelo pod nazivom *Die Sternsinger* (Aachen, 1846.). Njegovo je geslo: Djeca pomažu djeci. Svake godine u vremenu između Božića i Tri kralja stotine tisuća djece aktivista, odjeveni u božićnu odjeću, obilaze kuće, stanove i ustanove. Pjevajući pod znakom betlehemske zvijezde, skupljaju priloge osobito za potrebne u Africi, Aziji i Oceaniji. U to razdoblje sežu i korijeni *Njemačkog Caritasa* (Köln 1897.) zacijelo najpoznatije dobrotvorne udruge Katoličke Crkve s najrazvijenijom mrežom aktivnosti, koji je danas sastavni dio katoličke krovne organizacije *Caritas Internationalis*.

Nakon strahota Drugoga svjetskog rata i gospodarske obnove pedesetih i šezdesetih godina prošloga stoljeća Katolička Crkva u ondašnjoj Saveznoj Republici Njemačkoj pokazala je svoju socijalnu osjetljivost za goruće probleme širom svijeta osnivanjem dviju dobrotvornih ustanova. Iz korizmene akcije, koju su započeli njemački biskupi za pomoć u borbi protiv gladi i siromaštva osobito u zemljama trećeg svijeta, nastala je zaklada *Misereor* (1959.), a nedugo zatim svjetlo dana ugledala je dobrotvorna udruga *Adveniat* (1961.) Djelo pomoći njemačkih katolika Crkvi u Južnoj Americi.

Krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća u Europi su se urušili totalitarni komunistički režimi, pala je tzv. željezna zavjesa te je u državama Srednje i Istočne Europe uspostavljen demokratski sustav i počela izgradnja slobodnog, pluralnog i otvorenog društva. Nakon desetljeća represije i progona Crkva je u tim zemljama ponovno dobila slobodu svoga djelovanja i u novim uvjetima započela obnovu vjerskog i crkvenog života. Kao odgovor na goleme izazove tranzicije i na crkvene potrebe u toj društvenoj preobrazbi njemački su biskupi na poticaj središnje laičke udruge (ZdK) u ožujku 1993. godine osnovali zakladu *Renovabis*.

Spomenuti latinski naziv te ustanove uzet je iz Psalma 104,30: »Pošalješ li dah svoj, opet nastaju, i tako obnavljaš lice zemlje« (Emitte Spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terrae). Geslo jasno ističe njezinu svrhu: akcija solidarnosti njemačkih katolika s ljudima Srednje i Istočne Europe. Ta najmlađa od spomenutih dobrotvornih ustanova ima svoje sjedište u nadbiskupijskom edukacijskom centru (Kardinal-Döpfner-Haus) u Freisingu i postala je sinonimom za pomoć bivšim komunističkim zemljama Europe.

Od EHF-a do Renovabis

Djelo solidarnosti Renovabis ima svoju pretpovijest i nije nastalo posve neočekivano. Nakon Drugoga svjetskog rata Europa je desetljećima tzv. željeznom zavjesom bila podijeljena na zemlje zapadne demokracije i države s komunističkim režimima u sklopu sovjetske utjecajne sfere. U tom teškom vremenu blokovske podjele i Hladnog rata Katolička Crkva trpjela je ne samo represije njoj nesklona totalitarnog režima nego i oskudicu i neimaštinu u obavljanju svoga evanđeoskog poslanja. Povrh toga naš je kontinent bio poprište političkih pobuna i prirodnih katastrofa. Ustanak protiv komunizma u Mađarskoj (1956.) i Praško proljeće u Čehoslovačkoj (1968.) brutalno su ugušeni vojnom intervencijom Varšavskog pakta, prouzročili su brojne ljudske žrtve i izazvali val stotine tisuća političkih izbjeglica u susjedne zapadne zemlje, osobito u Austriju i SR Njemačku. Europski jugoistok je u tom vremenu u drugoj polovici 20. stoljeća pogodila serija razornih potresa, ponajprije hrvatsku obalu (Makarsko područje 1962.), a zatim Skopje (1963.), Banju Luku (1969.) te Crnu Goru (1979.) ostavljajući iza sebe velike ljudske žrtve i golema materijalna razaranja.

Njemački Caritas je u svojoj širokoj lepezi dobročinstava pružao pomoć kako političkim izbjeglicama, stradalnicima u potresima, tako i u obnovi porušenih crkvenih objekata. No osjetila se potreba sustavnijeg pristupa i bolje koordinacije pomoći Crkvi na području tzv. realnog socijalizma. Naime, za svaki projekt obnove ili gradnje u svojim ustanovama mjesne Crkve u zemljama pod komunizmom tražile su pomoć u crkvenim institucijama zapadnih zemalja, osobito u Austriji i Njemačkoj, jer bez toga nisu mogle vršiti nužne popravke i potrebna održavanja svojih crkava i crkvenih zgrada. U tu svrhu 1970. godine biskupske konferencije Austrije i Njemačke osnivaju Europski fond pomoći (Europäischer Hilfsfonds - EHF) sa sjedištem u Beču da bi bolje pomogli Crkvi i ljudima iza »željezne zavjese« na području ondašnjih komunističkih država Srednje Europe.²

Tijekom više od dva desetljeća djelovanja u taj fond solidarnosti slile su se stotine molbi iz biskupija i redovničkih zajednica u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U fond je kroz to vrijeme kad se samo skrovito moglo pomagati od strane Njemačke biskupske konferencije bilo doznačeno 40 milijuna DM (oko 20,45 milijuna eura). Mnoge od molbi za financiranje različitih osobito građevinskih projekata bile su uslišane. Nekima su zacijelo još uvijek u za-

² Opširnije o osnivanju, radu i značenju Europskog fonda pomoći vidi u: Ivan KOPREK, Pomoć koja je značila život: povijest i značenje udruge Europäischer Hilfsfonds der Österreichischen und Deutschen Bischofskonferenz, u: *Obnovljeni život*, 50 (1995.) 1, 117-121.

hvalnom sjećanju imena odgovornih iz te dobrotvorne ustanove s kojima su komunicirali i koji su povremeno sa svojim izaslanstvima obilazili primatelje potpora da se uvjere u crkvene potrebe i u način kako su odobrena sredstva utrošena. Jedan od istaknutih voditelja EHF-a (1972. – 1977.) bio je prelat Carlo Bayer, njemački svećenik porijeklom iz Šlezije s bogatim iskustvom rada u *Caritas internationalis*, poznat kao koordinator akcija pomoći u ratnom sukobu u nekadašnjoj Biafri i zaslužan za razvitak Caritasa u Južnoj Americi i Jugoi- stočnoj Europi. Pročelnik fonda godinama je bio i prelat Wilhelm Reitzer (1979. – 1987.), svećenik, dušobrižnik i financijski stručnjak najprije u svojoj matičnoj biskupiji Eichstätt u Bavarskoj, a zatim u spomenutoj ustanovi. Za intenzivnu suradnju i dobre veze s hrvatskim biskupima proglašen je između ostalog po- časnim kanonikom Hvarske biskupije i Zagrebačke nadbiskupije.

Solidarni s ljudima na istoku Europe

Padom komunizma, završetkom represije i terora devedesetih godina prošlog stoljeća započeli su povijesni procesi političke, gospodarske i društvene tranzicije. U novootvorenim prostorima slobode i demokracije ljudi su se suočili sa sveobuhvatnom preobrazbom života i djelovanja što je zahtijevalo nov odgovor na potrebe Crkve u Srednjoj i Istočnoj Europi. Tu je zadaću sada pre- uzeo Renovabis, koji se nakon osnivanja godine 1993. u tjednima pred Duhove predstavio njemačkoj javnosti u dijecezama, župama i udrugama te u nedjelju na blagdan Duhova proveo svoju prvu akciju prikupljanja pomoći. Njemački su biskupi za prvog voditelja novoosnovanog djela solidarnosti imenovali isu- sovca o. Eugena Hillengassa, koji je povrh studija teologije imao i ekonomsku naobrazbu. On je gotovo cijelo desetljeće (1993. – 2002.) izgrađivao temelje te organizacije, oblikovao njezin prepoznatljivi profil i davao smjernice za dje- lovanje. Njegove maksime su postale temeljna načela u radu Renovabisa: Dje- lovati kao solidaran partner ne samo »za« potrebne ljude nego ravnopravno i »zajedno s njima«. Promicati i novčano podupirati konkretne projekte na lo- kalnoj razini kao pomoć koja će omogućiti da ljudi mogu sami sebi pomagati. Njegovati dijalog i susrete ljudi, kršćana europskog Istoka i Zapada.

Godišnje izvješće za 2023. godinu u povodu 30 godina djelovanja donosi pregled rada, različitih aktivnosti, utrošenih sredstava i vrsta projekata s koji- ma Renovabis kao akcija solidarnosti potpomaže.³ Dosad je tijekom tri deset- ljeća svoga postojanja u 29 država financirao oko 25 800 projekata u vrijednosti

³ Usp. Jahresbericht za 2023. na Portalu Renovabisa.

od 842,83 milijuna eura.⁴ Dakako u sklopu spomenutih zemalja na tom velikom prostoru postoje značajne razlike s obzirom na gospodarski razvitak, socijalno stanje i konkretne crkvene potrebe ljudi. Težište pomoći pomiče se sve više prema Istoku. Poljska, Češka, Slovačka i Hrvatska spominju se kao zemlje koje su dosegle stupanj razvoja da i same mogu biti poveznice u partnerskom potpomaganju. Poseban slučaj je Ukrajina, žrtva Ruske agresije, koja već dvije i pol godine trpi golema razaranja i velike ljudske žrtve pa je gotovo četvrtina sredstava za proteklu godinu Renovabis usmjerio na različite projekte pomoći toj napućenoj zemlji.

U spomenutom se izvješću za 2023. godinu navodi svota od 39,3 milijuna eura prikupljenih sredstava. Izvori iz kojih se ta zaklada financira jesu različiti. Dobar dio novca dolazi iz biskupijskih proračuna, zatim iz donacija i darovnica, od sredstava iz različitih organizacija i zaklada te od milostinje na Duhovsku nedjelju. Renovabis je tijekom prošle godine u spomenutih 29 zemalja financijski potpomogao realizaciju 536 projekata u sveukupnom iznosu od odobrenih 27 milijuna eura. U to su uključeni i neki multinacionalni projekti te 92 stipendije za studente iz 13 zemalja kao i druge vrste egzistencijalne pomoći. Dok je za 14 prošlogodišnjih projekata u Bosni i Hercegovini ta zaklada solidarnosti izdvojila gotovo tri milijuna eura, u Hrvatskoj je za osam projekata odobreno dvjesto pedeset tisuća eura.

Projekti su raspoređeni u šest različitih kategorija: pastoralni rad, pastoralna infrastruktura, socijalne zadaće, potpora laičkih struktura, školstvo i stručno obrazovanje te medijske aktivnosti. Po veličini potpora na prvom su mjestu sa 153 prihvaćena projekta socijalne zadaće tj. obnove i gradnje dječjih vrtića i staračkih domova, za što je Renovabis odobrio više od polovice raspoloživih sredstava. Na drugom mjestu su odobrena sredstva za pastoralni rad, tj. izobrazbu svećenika i redovnika te pastoralne zadaće. U toj kategoriji prihvaćeno je 209 projekata i izdvojeno gotovo pet milijuna eura. Slijede potpore za crkvene škole i fakultete s tri milijuna eura. Razmjerno manji udio sredstava odobren je za projekte obnove crkava, pastoralnih centara i bogoslovija s jedne strane te specijalizaciju laika i potporu katoličkih udruga po dva milijuna eura.

Važan dio u radu te zaklade je razvijena izdavačka djelatnost i medijsko djelovanje. Zajedno s Centralnim komitetom njemačkih katolika (ZdK) pokrenula je 2000. godine kvartalni časopis pod nazivom *OST-WEST Europäische Perspektiven* (OWEP). Ta periodička publikacija u kraćim i stručnim tekstovima

⁴ Usp. Jahresbericht za 2022. godinu, str. 2.

izvješćuje o društvenom razvitku, političkim trendovima, crkvenom životu i socijalnim pitanjima u zemljama Srednje, Istočne i Jugoistočne Europe, od Estonije do Albanije, od Poljske do Kazahstana.

Za redovito izvještavanje o vjerskim i crkvenim događanjima Renovabis je osnovao Informativnu službu istočne Crkve (Nachrichtendienst östliche Kirchen – NÖK). Agencija ima svoj portal na kojemu su dostupne prikupljene informacije iz života u pravoslavnim, katoličkim i protestantskim Crkvama zemalja u Srednjoj, Istočnoj i Jugoistočnoj Europi. Osim aktualnih vijesti i komentara o crkvenim događajima i značajnim publikacijama u tim vjerskim zajednicama portal donosi analize i intervju sa stručnjacima o aktualnim zbivanjima.

Medijsku aktivnost obogaćuje i *Forum RGOW (Religion & Gesellschaft in Ost und West)* – mjesečni časopis u tiskovnom obliku s informacijama o aktualnim temama i događajima iz crkvenog i društvenog života zemalja Srednje i Istočne Europe. Renovabis ima i drugih tiskanih materijala, molitava Duhu Svetom, propekata, rekvizita, a zainteresiranima nudi i dokumentacije s nekih prijašnjih simpozija. Ta dobrotvorna ustanova promovira praktičnu kršćansku solidarnost u vremenu velikih društvenih previranja, njeguje partnerstvo i interkulturalni i interkonfesionalni dijalog, organizira susrete i razmjenu iskustava, misli i ideja.

Dakako važnu ulogu ima i godišnji kongres, koji okuplja više stotina predstavnika iz svih država spomenutog kruga. Ta manifestacija platforma je na kojoj se informira i raspravlja o važnim procesima u Crkvi i društvu i sveeuropskim temama na području istočnog i zapadnog dijela našeg kontinenta. Za one koji ne mogu fizički sudjelovati, glavne točke kongresa moguće je pratiti i putem *livestreama*.